

‘Toevallig’

‘Het is puur toeval dat ik gevangenen bezoek’, zegt vrijwilliger Henk Woudenberg. Voor hetzelfde geld was hij vrijwilliger geworden bij Greenpeace of Amnesty International, ‘maar toevallig kocht ik vijftientig jaar geleden de zaterdageditie van de Volkskrant waarin toevallig een advertentie stond van Stichting Vrij.’ Thans is Henk (61) één van de meest enthousiaste vrijwilligers en het is dan ook geen toeval dat hij ondertussen al meer dan vijftig gedetineerden heeft bezocht.

Henk vond de advertentie met de oproep om gevangenen te bezoeken wel spannend en durfde de uitdaging eigenlijk best aan te gaan. ‘Voordat ik ooit een gevangenis van binnen had gezien, associeerde ik gevangenis met de geslotenheid van de voormalige Oostbloklanden’, vertelt Henk die toen regelmatig naar Berlijn reisde voordat de muur viel. ‘Zodra ik de grens passeerde en al dat prikkeldraad zag, werd ik geconfronteerd met de gevangenschap van de mensen aldaar.’ In de Nederlandse gevangenis wordt de vrijwilliger ook geconfronteerd, maar dan met de psychische muren die veroordeelden in gevangenschap om zich heen hebben gebouwd en die nog niet zijn gevallen. Henk: ‘Velen zitten helemaal opgesloten in de situaties van hun leven.’

Het allereerste bezoek kan Henk zich nog helder voor de geest halen. Het was een Fransman uit Bordeaux die zijn straf uitzat op de locatie Havenstraat in Amsterdam. ‘Ik had meteen een klik met hem. Dat gaf me moed om verder te gaan.’ Omdat Henk toevallig ooit eens een cursus Frans had gevolgd, kon hij een aardig woordje met de gedetineerde wisselen. ‘We spraken over zijn ervaringen in de gevangenis. Hij had vooral moeite met de visitaties waarvoor hij zich helemaal moest uitkleden.’ Nadat de gedetineerde enkele maanden later was vrijgelaten, kwam Henk hem op een zekere dag tegen in de hoofdstad. ‘Ik liep hem toevallig tegen het lijf nabij de Beurs van Berlage op het Damrak.’ De Fransman leek zijn leven echter niet gebeterd te hebben, want hij leurde schichtig rond met een plastic tas vol walkmans die hij voor weinig geld aan passanten trachtte te verpatsen. ‘Ik maakte een kort praatje met hem, maar hij leek niet echt in de stemming voor een gesprek want hij maakte een gehaaste indruk.’ Het was onduidelijk of hij een dak boven zijn hoofd had. ‘Deze situatie was te ingewikkeld waardoor ik toen heb besloten hem te laten gaan.’

Gevangenen bezoeken is niet het enige vrijwilligerswerk dat Henk voor de stichting verzet. Hij doet ook receptiewerkzaamheden op het kantoor van Stichting Vrij, houdt de administratie bij en voert gesprekken met ex-gedetineerden en verricht daarnaast ook allerhande hand- en spandiensten. Zo onderhoudt hij onder andere contact met advocaten en familieleden van de gedetineerden en bemiddelt hij met incassobureaus. Mensen die na hun ontslag uit de gevangenis een tijdelijke woning van Vrij’s dochterstichting STEK (Stichting Tijdelijk Eigen Kamer) hebben toegewezen gekregen, begeleidt hij met huisbezoeken en papierwerk bij instanties. Tevens onderhoudt de bevlogen vrijwilliger correspondentie met gedetineerden. ‘Het is vooral de eerlijk die uit de brieven spreekt wat me beweegt met deze mensen te blijven schrijven.’ De onderwerpen waarover veelal geschreven wordt is het droevige lot van de gevangenen. Veel van hen luchten hun hart bij Henk over het feit dat familieleden hen aan hun lot overlaten. De vrijwilliger: ‘Door me in hun situatie in te leven probeer ik hun stem te verstaan. Ik hoop ze perspectief te geven voor de toekomst wanneer ze worden vrijgelaten.’

Soms is het ook bijzonder lastig om met gevangenen in contact te komen omdat ze door traumatische ervaringen helemaal in zichzelf zijn gekeerd. Zo bezocht Henk eens een Libanese gevangene wiens familie uit Beiroet door bombardementen was omgekomen. ‘Hij

was zo depressief dat ik nauwelijks contact met hem kon maken.’ De man sprak gebrekkig Frans waardoor de vrijwilliger toch een bescheiden gesprek wist te voeren. Henk vermoedt dat de Libanees een vluchteling was die zijn land wegens het oorlogsgeweld had ontvlucht en dat hij wegens diefstal, omdat hij in zijn levensonderhoud moest voorzien, tot een gevangenisstraf van een paar maanden was veroordeeld. ‘Toen ik hem een paar maanden later toevallig zag bij een supermarkt, was hij zo verdwaald in zijn gedachten dat hij me niet eens opmerkte.’

Een Arabisch-Israëlische ex-gedetineerde die Henk voorheen ook ooit eens had bezocht, merkte hem toevallig wél op. ‘Het was een stalende dag met een strakblauwe lucht toen we elkaar zagen bij de Westerkerk.’ Hij bood de vrijwilliger een drankje aan. De twee haalden herinneringen op aan de bezoeken. ‘De man is altijd blij geweest met mijn bezoeken’, vertelt Henk trots. ‘Ooit heb ik eens een verzoekplaatje voor hem aangevraagd bij de interne radio van de gevangenis. Het was een Franstalig liedje (ook deze gedetineerde sprak toevallig Frans) van de beroemde franse zangeres Françoise Hardy: *‘Tous les garçons et les filles’* Het lied gaat over het vrij en vredig wandelen door het leven. ‘Dat is toch de droom van iedere gevangene?’

Onder het genot van een pilsje op het zonnige terras was Henk echter zo ‘slim’ zijn adres aan de ex-gevangene te geven. ‘Dat was niet zo handig van me’, biecht de vrijwilliger eerlijk op ‘Hij vroeg daar om en ik dacht toen heel naïef: ‘Daar zit toch geen kwaad in?’ Maar toen wist de vrijwilliger nog niet beter dat dit zeer onverstandig was om te doen. Tegenwoordig werkt de stichting met gedragscodes en protocollen waarin staat dat het verboden is om als vrijwilliger in dienst van Vrij je privégegevens aan gedetineerden te geven. Deze ex-gedetineerde bleek gevaarlijk. Hij had namelijk een verleden met drugs- en geweldsdelicten en had Henk tijdens detentie al eens verzocht drugs naar binnen te smokkelen en gedreigd na zijn vrijlating wraak te willen nemen op iemand die hem erin had geluidd. Donkere wolken paktten zich samen boven het huis van Henk toen de man hem thuis opzocht. ‘Ineens legt hij een groot mes op tafel. Ik schrok me dood.’ Gelukkig wist Henk de crimineel zonder kleerscheuren naar buiten te dirigeren. ‘Toen dacht ik echt wel eventjes: ‘Had ik die Volkskrant toen maar nooit ‘toevallig’ gekocht!’’, zucht de vrijwilliger.

